Број 205 У Новом Саду, у четвртак 18. септембра 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан данмута, а недељом празником и данима иза недеље и празника једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 нов. а на три месеца 8 крона.

Појединн јутарњи бројеви стају 2 потура.

За огласе плаћа се по 12 нов. за сваки пут сваки ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чанића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 2

Појединн јутарњи бројеви стају 2 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Зашто смо епископа Лукијана бирали за патријарха?

Радикална странка се од свога постанка борила за начела а никад за личност.

Самостална је странка знала, да је радикалној странци главно начело, па је зато употребила ову прилику: избор патријарха, да протури на патријаршески престо ону личност која би помагала самосталну странку.

Зато је удесила да руши све оне кандидате на које би радикална странка могла гласати.

Приликом избора патријарха самостална је странка гласала за свога привидног кандидата епископа Мирона, не би ли радикали после гласали на владику Михајла или на владику Георгија.

Ово се најбоље види после првог избора. Да је самосталној странци било стало до тога, да у истину буде изабран владика Мирон за патријарха, она би као мањина приступила избору владике Змејановића, кад их је радикална странка на то позвала. Но они не само да то нису учинили, него су после избора изабраног патријарха Змејановића тако кочијашки нападали на епископа Змејановића, да таког примера нема у српском новинарству Ово су писали зато, што су се бојали да владика Змејановић не буде потврђен, па би се онда њихова намера осујетила

Ни код избора владике Шевића нису се прикључили већини. А за што? За то што је владика Мирон био њихов привидан кандидат, па су се бојали, ако се они прикључе првом или другом избору, да ће онда радикали морално обвезани бити да гласају за њиховог кандидата — за епископа Мирона, а они нису хтели њега, него владику Летића или владику Грујића.

Радикална странка је провидила ову самосталску клопку, па кад је дошло до избора између епископа Лукијана и између владика: Летића и Грујића, она се одлучила за владику Лукијана а није хтела да бира оне, које су јој самосталци наметали

Наши људи нека добро прате писање „Србобрана“ и „Браника“, после избора владике Лукијана, па ће се уверити, да су радикални посланици добро урадили што нису бирали ни владику Летића ни владику Грујића а нека сачекају даљи развој догађаја, па ће се уверити да су радикални посланици добро урадили што су онако учинили, као што су и учинили. **Др. Ђ. К.**

Спрема нам се велика неправда.

III

У Угарској има изборни срез, где 139 бирача бирају једног посланика. А има изборних срезова где 10 до 12 хиљада бирача бирају такође само једног посланика Ми имамо данас 7 изборних срезова, који имају испод 500 бирача, а имамо много срезова са преко 7 хиљада бирача. Је ли право, да две три стотине људи имају исто право као 10 до 12 хиљада?!

Та је неправда очигледна. Изборни срезови треба да су једнаки. Но законски предлог данашње владе и не мисли да отклони неправду која постоји због неједнаких изборних срезова Нема ни спомена о том, да ће изборни срезови бити једнаки Па нема речи ни о томе, да ће се изборни срезови заокружити без зле намере. До сад су удешавали изборне срезове и из две и три жупаније. Чупали су из појединих политичких срезова поједина места, па их бацали у други изборни срез, само да тиме онемогуће овој или оној народности већину

Сад се спрема још црњи колач. Влада је удесила нову поделу жупанија, испретурала је све наопако, само да удеси, како ће народности имати што мање срезова у којима су у већини

Узмимо наше српске гласове. Ми Срби би имали по владином предлогу 97 хиљада гласова. То је 2 ·⁴ од сто. Посланика ће бити 440. Од тих 440 посланика требали би ми Срби да добијем 2·⁴ од стотине, а то је 10 до 11 посланика. Но може влада ако хоће тако удесити и заокружити изборне срезове, да ми само у 2 или 3 среза имамо већину, а могла би, кад би хтела, тако их заокружити, да ми и у 15 и више срезова имамо већину Она разуме се, неће нам ићи на руку. Она ће удешавати срезове, да народности добију што мање срезова где су у већини, а Мађари да добију што више срезова, много више но што им припада по броју гласова њихових.

И како стојимо сад? С једне стране хоће влада да дотури Мађарима са 10 од сто гласова више, но што им припада по броју душа То постизава тиме, што хоће да даде гласа само онима који знају читати и писати. Ако сад дотури Мађарима још 20 и више срезова од сваке стотине више, што ће неправедно заокружити срезове, где смо онда ми?

Код нас би требало на сваких 38 хиљада душа бирати једног посланика Ал већ сад пишу владине новине, да ће Румуни на 80 хиљада душа бирати само једног посланика. Тим они губе половину. А срезови у којима живе Мађари биће мали И кад се још намерно испретурају општине, како тек онда изгледа ствар На неправедној подели срезова можемо да изгубимо скоро — све.

Чује се да неће ни изаћи закон, који ће поделити срезове. Него ће изаћи закон, који ће оставити влади право да подели срезове. А шта би то значило лако је погодити Значило би: влада може како јој је годња. А у држави треба да влада закон, а не владина воља.

Противу неправедне поделе срезова има само један лек И ако ће избори бити прави израз народне воље, има само један начин. А то је: Гласање по жупанијама Или како још зову: Гласање по листинама. Или још друкчије речено: Заштита мањине

Данашњи наш начин избора неправедан је Данас сваки изборни срез бира само једног посланика. — Рецимо у једном срезу гласа 2100 бирача. Један посланик добије хиљаду бирача, други хиљаду сто бирача. Она хиљада сто бирача добије једног посланика, она хиљада бирача — ништа. Може да буде разлика у једном гласу, па и онда већина од једног гласа добије посланика, мањина — ништа.

На овај начин може се догодити, да једна странка добије у разним срезовима пола милијона гласова па да има једва неколико посланика, а друга странка добије у разним срезовима мало више од пола милијона гласова, па да добије скоро све посланике То се и догађало Па где је ту правда? Где су посланици оној мањини, према броју њеном

1869. године догодило се у Будимпешти ово. Будимпешта је бирала 5 посланика у 5 изборних срезова На једну странку је гласало 5697 бирача, на другу 3116 бирача. Па су зато опет оних 5 хиљада и неколико стотина бирача добили 2 посланика, а оних 3 хиљаде добили су 3 посланика Види се, по овом данашњем нашем начину није сигурна ни већина

Једино је праведно гласање по жупанијама Свака жупанија бира више посланика, према броју душа, рецимо 10 И сваки бирач гласа на сва 10 посланика из своје жупаније А свака странка добије са своје листе онолико посланика колико пада на њу, према броју њених бирача. Рецимо у целој жупанији гласало је 30 хиљада бирача, а било је три листе три странке. И једна странка добила је рецимо 3 хиљаде бирача, друга 12 хиљада а трећа 15 хиљада. Онда нека се израчуна колико ће свака странка добити по снази својој посланика Једна једног, друга 4 трећа 5.

По овом начину се види прилично права воља бирача. И ма како да се удесе жупаније, не могу се догодити велике неправде. Мањина ће увек доћи до својих посланика и сабор би био огледало народне воље што и треба да буде.

Но на ово влада не мисли. Треба да тражимо ми. И не мисли влада на тајно гласање. Она жели тајно гласање само у варошима, а у селима да буде гласање јавно, па да и даље несавесни посланици купују гласове, а солгабирови да могу претити и застрашивати.

За овакав изборни закон ми не можемо бити Морамо му се одупрети свим уставним средствима Но о том у другом чланку

Клубу посланика

српске народне радикалне странке на српском народно црквеном сабору у Карловцима.

Потпуно осведочени о Вашем родољубљу одобравамо сав Ваш дојакошњи рад, и најзад избор епископа Лукијана Богдановића за српскога патријарха, јер смо тврдо уверени, да ће тај избор бити од велике користи по свету нам цркву православну и народ наш српски, за то Вам и овом приликом изричемо наше непоколебиво поверење Живео народ српски! Живео патријарх Лукијан! Живела радикалима!

У Попинцима, 12 (25) септембра 1908.

Јован Бановачки председник, Никола Поповић парох, Иван Бановачки, Милан Максимовић, Владимир Бановачки, Милан Гаић, Светозар Савковић, Стеван Боић, Петар Максимовић, Павле Ковачевић, Радован Тртица, Илија Панић, Димитрије Мишковић, Урош Белобрк, Велимир Чубрило, Милан Тртица, Павле Мијић.

Благородном Господину Др. Бранку Вујићу

посланику стапарског среза у Новом Саду.

Одобравајући сав досадањи рад поштоване већине српског народно-црквеног сабора, а тако исто и избор администратора Лукијана Богдановића за српског патријарха, Вами и свима члановима клуба посланика српске народне радикалне странке на српском народно-црквеном сабору у Карловцима, изричемо своје неограничено поверење

У Стапару, 14 септембра 1908 год.

Сава Ковчин ратар, црквени председник; др. Душан Момировић, Славко Јанчурић књиговођа, Гавра Плужарев председник школског одбора, Лазар Лазић, Пера Катић, Сава Нагулов, Божа Стојшић, Шандор Ковчин, Милан Лукић, Младен Ивков управитељ, Милисав Поповић сист. пар. помоћник, Лазар Теофановић учитељ, Манојло Јосић, Сава Ивков, Паја Панић, Лазар Јанчурић, Мита Цепанчић, Рада Радин, Сава Рацков, Марко Канурић, Ђука Ковчин, Милан Б жин, Стеван Цепанчић, Рада Вуков, Рада Врачарић, Лазар Наглов, Паја Канурић, Лазар Рацков, Мија

Будишин, Младен Божин Стеван Јанчурић, Мија Лукић, Мита Парабуцки, Влада Никачев гостионичар, Давид Будишин, Рада Станојев, Влада Ивков, Трива Стоилков, Сава Лазић, Стеван Симин, Милан Русов Живко Стоилков, Лазар Ковчин, Рада Ковчин, Ненад Божин, Ђока Тараньски Јеца Мрђенов, Миша Гаин, Ђура Милетин, Милан Циврић, Живко Божин, Јоца Цепанчић, Рада Марић, Јеца Плужарев, Тома Бајац, Васа Станојев, Лазар Катанић, Влада Мрђенов, Сава Јанчурић гостионичар, Милош Јанчурић, Марко Согић, Стеван Милић, Милан Тадић занатлија. Богдан Попов трговац.

Један брзојав краљу.

Читамо у листовима, да је посланик кулпинског среза Милан Хоца говорио у Бегечу о уставним приликама. И да је на крају отпослата брзојавна молба краљу, да се нов изборни закон донесе онако, како је то раније утаначено.

Ми у ову вест не верујемо Данашња влада обвезала се, да ће донети нов изборни закон како је то удесила Фехервари јева влада, по предлогу свога министра Криштофија.

Ми се морамо одлучно борити противу предлога данашње владе. Зашто, то износимо баш сад у чланцима Заставиним, а под насловом: „Спрема нам се велико зло.“ И било би заиста велико, недогледно зло, да се тај предлог прими. Али би донео велико, недогледно зло и Криштофијев предлог. Јер и Криштофијев предлог не тражи опште гласање, него даје право гласа само онима, који знају читати и писати. По томе предлогу имали би Мађари још више гласова, него по предлогу данашње владе. По предлогу данашње владе имали би Мађари 61·⁸ од сваке стотине гласова, а по предлогу Криштофија 67 ³ од стотине. По предлогу Криштофијевом имали би ми Срби још мањи број гласова, но што би имали по предлогу данашње владе И Румуни би имали мање. Једино би Словаци имали нешто мало више.

Но кад се боримо против предлога данашње владе, који нам је над главом као оштар мач, онда ваљда нећемо тражити друго зло, Криштовијеву основу. Ми морамо тражити и борити се за о п ш т е п р а в о г л а с а, а не за то, да се даде право гласа само онима, који знају читати и писати. И морамо се борити за избор по листанама, и за све оно, зашто смо се до сад борили.

Ово спомињемо данас узгред. А у чланцима: „Спрема нам се велико зло:“ ми ћемо опширније изнети шта морамо тражити и као држављани и као Срби.

Бугарска се оружа.

Бугарска живо ради на томе да своју војску што брже и боље наоружа. Како јављају из Софије пре три дана отпутовао је за Будимпешту бугарски коњички пуковник Тоштов са више бугарских коњичких официра, да купују коње за бугарску војску Још се вели, да је у ту сврху понео четир стотине педесет хиљада круна.

Вести из Србије.

У Србији је објављен указ којим се народна скупштина сазива у заседање за 1. октобар. Главни генерални штаб у Србији позвао је све стране изасланике (аташее) у Србији, да се јаве у суботу начелнику генералу Путнику који ће их ближе упознати са овогодишњим великим маневрима у Србији и одредити им пратњу С њом и мају у недељу да иду у Сопот а одатле ће уз краља Петра провести маневар.

Састанак руске думе.

Из Петрограда јављају да се чине у велико припреме са скорашњи састанак руске думе. Дума ће имати да решава преко двадесет предлога, које је влада већ спремила. Највећи део ових предлога тиче се просвете и школе и траже се на ту сврху знатни кредити О стали предлови односе се на привреду и унутрашње установе Према овоме види се, да ће се главни рад кретати на унапређењу просвете и привреде, а то је доиста, ако игде а оно Русији, врло важно и потребно.

Споразум Срба и Младотурака.

Бугарски листови пишу против Срба у Ст. Србији и Македонији. Нарочито им је врло криво, да је у косовском вилајету између Срба и Младотурака дошло до споразума По том споразуму Срби ће добити четир посланика у косовском вилајету за државни сабор у Турској: Овај споразум Срба и Младотурака љуто пече Бугаре.

Корвинов брзи чамац

Оберлајтнант Корвин доказао је да са својим брзим чуном сигурно може за један сат да преваљује педесет километара. Као што је познато н путу из Беча у Будимпешту код Коморана десила му се несрећа Осовина завртња која дубоко улази у воду јако се искривила, да се морало приступити оправци Чамац је дигнут из воде и том приликом могао се тачно разгледати. Саграђен је од кедрова дрвета, дуг је четир а широк један метар и 20 центиметара, четвороугласт у облику корита. Мотор са бензином који је јак дванаест коњских снага, тера један једини завртањ. Тамо где доњи део чамца додирује воду, чамац је као на тик одсечен, то и што је мотор на средини чамца, али мало у страну постављен игра велику улогу у брзини чамца Изузевши на стражњем делу чамца два седишта, цео горњи део покривен је платном, то је потребно прво због великих таласа, а друго што и због велике брзине, којом чамац плови, вода око средине чамца, препљускује овај. Градња тог чамца стала је око шест хиљада круна. Са Корвином путује на том чамцу један француски инжињер Чамац је већ потпуно оправљен и приказао је пред многобројном публиком своју брзину, која се може сравнити само са великом брзином аутомобила на добром сувом путу.

Папа и спиритисте.

Спиритизам је наука о јављању духова. Нарочито је ова сујеверност распр страњена у Северној Америци и тога су уверења, да се може удесити саобраћај са живима и душама покојника. Ова сујеверија долази већ и у кругове неких богослова. Тако је ових дана римски папа (врховна поглавица целокупне римокатоличке цркве) расчинио и искључио из верске заједнице два попа. Искључени су зато, што су приређивали спиритистичке седнице а за медиума имали су младу и лепу женску. Ни после папине опомене нису били склони да напусте овај посао. Шта их је већма везало за спиритистичке седнице, веровање или лепи медиум — незнамо.

Велика несрећа на железници.

О великој железничкој несрећи, која се одономад десила, јављају из Берлина још ово: Жртве не могу у маси, заједнички сахранити, јер су разних вероисповести. Од опасно рањених, држе да ће још двоје умрети, код осталих рањених иде на б ље. Управа шиље своје изасланике у болнице, да се распитају о стању рањених Ови посећују и породице рањених и где је потребна н вчана помоћ, указују ову. Свештеници у својим проповедима у цркви сећају се и несретних жртава Железнички министар Брајтенбах походио је такође рањене. Сваком од ових показан је и препис брзојава немачког цара, у ко ем је овај изразио своје саучешће Испоставило се да су узрок целој несрећи влаковођа Шрајбер и његов спомоћник Венде. Како је воз имао закашњење, гонили су га великом брзином, а нису пазили на знаке. Шрајбер вели да је могуће да је пре видео знак, но брани се, како је у последње време јако патио од вртоглавице и показао је и лечнички рецепт од лека, којим се лечи. Коначно је утврђено, да је при тој несрећи платило главом њих шеснајест. Почело се прикупљати новаца за породице ових и оних рањених. Железничко друштво, осим што је претрпело велику штету са рушевинама имаће да плати и грдну одштету породицама мртвих и рањених. За ту штету веле да ће износити више милијона марака.

Смртна пресуда.

Судбени сто у Митровици осудио је Даринку Тубићеву, жену једног опанчара, на смрт на вешалама. Она је убила жену шидског кројача Марка Блесића, с којим је проводила љубав. Марко Блесић осуђен је на 12 година робије з ог тога, што је Даринку Тубићеву наговорио, да изврши убиство.

Брзојави „Застави“.

Стигли 17. септембра.

Министарски савет.

Будимпешта. У подне је био министарски савет. Пре подне је министар председник био код краља.

Бан у Будимпешти.

Будимпешта. Бан Раух стигао је у Будимпешту.

Букари против Рауха.

Букари. Овдашње представништво решило је да не прими бана Рауха, кад стигне тамо да се пусти брод Велебита у воду.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Јавна захвалност.

„Задруга за узајамно осигурање мираза у Митровици“, исплатила нам је осигурани мираз, те јој овим изричемо јавно захвалност и уједно препоручујемо исту задругу свима, који себи или својој деци мираз осигурати желе.

Мираз се постизава и сле навршења једне године дана.

Задруга шаље проспекте својих правила на захтев свакоме.

Петар Радић, умиров. опћ. бележник из Адашеваца. *Ђорђе Васић*, трговац, *Георг Бошњак*, крчмар, *Љубица Вујковић*, сви из Митровице.

1253 3—3

ПОТРЕБУЈЕМ ЈЕДНОГ

БРИЈАЧКОГ ПОМОЋНИКА

Плата од 10 до 28 круна. Узимам само оне, који мисле дуже времена остати.

Славко Поповић,
берберин у Беочину.

1201 1 1

За моју ПЕКАРНУ
требам једног
доброг момка,
који је вешт у мешењу леба. Ступање одма.

Војин Козарски
у Чуругу.

1252 3—3

ШВАЈЦАРСКОГ БИКА
ОД 3 ГОДИНЕ

Леп комад, за расплод способан, имадем на продају Исти се у моме винограду у Каменици видити може, где се и даље извешће даје

Јосиф Шварц
НОВИ САД.

996 24—16

○ СРПСКА РАДИОНИЦА ЈОРГАНА ○
Зорке Милићеве
у Новом Саду, жетна пијаца бр. 3.
прима и израђује сваковрсне
ЈОРГАНЕ.

Писмене поруџбине са стране разашиље поштом уз поузеће о свом трошку. — Јамчи за најбољу израду као и најумеренију цену Препоручује се поштованим Српкињама као и г. г. Србима трговцима. 792 16—30

ПОД РАЧУН
требам
БИРТАША

за моју гостионицу и то СРБИНА. Радњу може примити одмах најдуже до 10 октобра по римском.

Илија Верховац,
Сремска Митровица.

1152 3—3

НА ЗНАЊЕ.

Ова стављам мојим штованим муштеријама на знање, да сам купио у Вуковару на Дунаву

ВОДЕНИЦУ,

то пошто сам до сада сваку моју муштерију у мојем дућану потпуно задовољно, то према томе пружам јамство, да ћу и у том подузећу настојати сваку муштерију на потпуно задовољство послужити, која буде у воденици мојој брашно млела.

Даље јављам, да имадем на велико

ПРОДАЈУ ВИНА

добра и јефтина и молим моје штоване муштерије, да у случају потребе вина од мене набаве.

Уједно молим, да општинска поглаварства обрате пажњу, да лиферујем одело за општинске редаре и послужитеље, а тако исто сабље, пушке и друге ствари, које тачно и по најнижој цени израђујем и набављам.

Са штовањем
Никола Вингулац,
кројач у Вуковару

873 9—10

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.